

**Ilmiy amaliy
jurnal
№ 6 (8)
2026**

**YANGI
O'ZBEKISTON
IQTISODIYOTI**

“YANGI O‘ZBEKISTON IQTISODIYOTI” *jurnali* 6-son 2026 yil

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIIY TA’LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI**

**MIRZO ULUG‘BEK NOMIDAGI
O‘ZBEKISTON MILLIY UNIVERSITETI**

YANGI O‘ZBEKISTON IQTISODIYOTI

6

ISBN 978-9943-5256-3-4

Toshkent – 2026

MUNDARIJA

Karabayev R.Z. Raqamli iqtisodiyot: nazariy asoslari va O‘zbekistonda rivojlanish yo‘nalishlari.....	8
Ubaydullayeva N.A. Zamonaviy iqtisodiy sharoitda kichik biznes korxonalarining rivojlanish strategiyalari: nazariy yondashuvlar.....	11
Xatamov A.A. Raqamli transformatsiya asosida ixtisoslashtirilgan savdo majmualarida moliyaviy resurslarni boshqarishni takomillashtirish.....	15
Yokubjonova X.Yo. Co-marketing strategiyasining ekoturizmni brendlashiga integratsiyasi: metodologik yondashuv va amaliy natijalar.....	19
Yusupova M.B., Jamoliddinova (Usmonova) S.S. Ustama xarajatlarni tasniflash va uning mahsulot tannarxini shakllantirishdagi ahamiyati.....	24
Abdug‘ofurova O.M., Yusupova M.B. Ishlab chiqarish korxonalarida tannarxni kalkulyatsiya qilish va uni takomillashtirish yo‘llari.....	27
Xojiboyev M.Sh. Xorijiy tajribalarni O‘zbekiston nodavlat oliy ta’lim muassasalari boshqaruv hisobi tizimiga moslashtirish: nazariy asoslar va amaliy istiqbollari.....	31
Исраилова Д.К. Глобализация в условиях демографического кризиса: социально-экономические риски.....	38
Qurbonova X.I. Bozor iqtisodiyotida davlatning makroiqtisodiy muvozanatni ta’minlash va inqirozga qarshi siyosati.....	43
Asqarov A.H. Oliy o‘quv yurti talabalarida moliyaviy savodxonlikni aniqlash me’zonlari (noiqtisodiy yo‘nalishi talabalarini misolida).....	47
Yunusova S.A., Turg‘unboyev A.A. Eko-mehmonxona tushunchasi, turlari va asosiy xususiyatlari.....	51
Barnayev Z.Sh. Xizmat ko‘rsatish sohasi korxonalari raqobatbardoshligining mazmun-mohiyati va xususiyatlari.....	55
Bobokulov A.A. Erkin iqtisodiy zonalar va kichik sanoat zonalarining hududiy iqtisodiy integratsiyaga ta’siri.....	59
Рахимжонов Б.Б., Рахимжонов Б.Б. Инновационные процессы как фактор развития промышленных предприятий.....	63
Matmusayev M.O. Raqamli iqtisodiyot sharoitida sanoat korxonalarining raqobatbardoshligini oshirish strategiyalari.....	67
Raxmatjonova G.E. Ishlab chiqarish korxonalarining asosiy vositalari buxgalteriya hisobini xalqaro andozalar talablari bo‘yicha takomillashtirish.....	72
Kamoldinova N.A. Ayollar tadbirkorligi faoliyatida raqamli integratsiya darajasini baholash.....	76
Xaitova M.K. Raqamli platformalar orqali biznes modellarini yangilash va kompaniyalar strategik imkoniyatlarini kengaytirish.....	81
Yo‘ldashev M., Sotvoldiyev U. Davlat byudjetini taqchilligi va uni kamaytirish mexanizmlari.....	85
Maribjonov B.I., Arabboyev J.S. Tuman mahalliy byudjetidan moliyalashtiriladigan maktabgacha va maktab ta’limi tashkilotlarining 4-guruh xarajatlarining tahlili.....	88
Ro‘ziyev Sh.Sh. Hududiy iqtisodiy rivojlanishda mahalliy ishlab chiqarishni boshqarishning zamonaviy usullari.....	92
Nematov G‘.G‘., Sotvoldiyev U.K. O‘zbekistonda yashil iqtisodiyotga o‘tishning iqtisodiy asoslari va istiqbollari: deкупpling indeksi tahlili.....	95
Karimov D.M., Mustafayeva H. Xorij tajribasi asosida O‘zbekistonda pensiya tizimini takomillashtirish....	99
Ermatova S.I. Sanoat korxonalarida majburiyatlar tarkibi va moliyaviy barqarorlikning empirik tahlili (Andijon viloyati to‘qimachilik korxonalari misolida).....	104
Ermatov M.S. Sun’iy intellekt va mehnat bozorida raqamli inqilob: tahdidmi yoki kelajak imkoniyatimi?....	107
Azizova H.A. Raqamli transformatsiya sharoitida sanoat korxonalarining investitsion-innovatsion faoliyatini takomillashtirish yo‘llari.....	111
Юсупов А.С., Джангабаева Г.П. Международный рынок акций: содержание, виды и особенности..	114
Xusanova Z.R. Andijon viloyatida ayollar tadbirkorligini rivojlantirishning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmi va uning xususiyatlari.....	119
Abdulazizov A.A. Energetika tarmog‘i korxonalarida ishlab chiqarish resurslaridan samarali foydalanishning nazariy asoslari.....	122
Norov A.E., Fazliddinov Sh.Sh., Erkinov X.X. Liderlik va motivatsiya o‘rtasidagi munosabatga ta’sir etuvchi omillar.....	126
Атаханова Ш.С., Мирхамидова Д.Н. Цифровая трансформация как инструмент достижения ESG-целей в нефтегазовой сфере Республики Узбекистан.....	131
Toxirov J.R. Mijozlarga yo‘naltirilgan raqamli marketing asosida savdo xizmatlarini modernizatsiya qilish.	136

“YANGI O‘ZBEKISTON IQTISODIYOTI” *jurnali* 6-son 2026 yil

Sulaymonova F., Ro‘zimov B. Online ta’lim xizmatlari bozorining kengayishi natijasida an’anaviy ta’lim sektorida yuz berayotgan iqtisodiy o‘zgarishlar.....	140
Zayavitdinova N.M. Hududda xizmat ko‘rsatish korxonalari faoliyatini boshqarish strategiyasini takomillashtirish.....	143
Odilova M.A. Kimyo sanoatidagi korxonalar faoliyatida resurslardan samarali foydalanish.....	147
Axmedova D.N. Mintaqaviy raqamli tayyorlik indeksining hududiy iqtisodiy o‘lishga ta’siri.....	151
Sapayeva N.K. O‘zbekiston to‘qimachilik sanoatida yashil transformatsiya va B2B raqamli marketing asosida barqaror rivojlanish modeli.....	155
Allayarov S. Startup financing mechanisms: a comparative analysis of angel investment, venture capital, bank lending, and state grants.....	158
Махмудов О.Х. Moliya tizimining boshqa iqtisodiy tizimlar bilan aloqadorligi.....	162
Ibragimova M.M. “Yashil iqtisodiyot” va “Yashil tadbirkorlik” tushunchalarining iqtisodiy mazmuni va evolyusion transformatsiyasi.....	167
Olimjonov A. Korxona faoliyatining samaradorligini oshirishda moliyaviy barqarorlik va rentabellik ko‘rsatkichlari o‘zaro bog‘liqligini tahlil qilish.....	171
Rakhimboeva B.D. Analysis of the economic situation of the development of export activities of small businesses in Uzbekistan.....	174
Raxmatova F.Y. To‘qimachilik korxonalarida aylanma iqtisodiyot modelini joriy etishning iqtisodiy mexanizmlari.....	178
Ergasheva A.F. Milliy hunarmandchilik mahsulotlarini brendlash va bozorda pozitsiyalashning strategik yondashuvlari.....	181
Navruzova G.U. Theoretical models and institutional mechanisms, forms and structures of cooperation between education and manufacture.....	184
Djumayeva S.K. Yashil investitsiya muhitini shakllantirishda raqamli iqtisodiyotning makroiqtisodiy ta’siri (O‘zbekiston hududlari misolida).....	188
Pardayev TN., Muqimov A.R. Boymirzayev K.M. Jismoniy shaxslar tomonidan olib kiriladigan tovarlardan bojxona to‘lovlarini undirishni takomillashtirish.....	193
Ибодуллоева З.С. Экономические стимулы внедрения водосберегающих технологий в аграрном секторе Узбекистана.....	199
Ibragimova G.S. Ta’lim sifatini yaxshilashda innovatsion yondashuvlar va raqamli vositalar.....	203
Raxmatova S.S. Turizmni davlat tomonidan qo‘llab-quvvatlashning o‘ziga xos xususiyatlari.....	207
Umarova M.M. Foreign brand spillovers and export performance of smes in emerging economies: a panel data analysis.....	212
Karimova F.A. Ekoturizmni barqaror rivojlantirishning xorijiy tajribasi va ularni O‘zbekistonda qo‘llash imkoniyatlari.....	217
Raxmanov B.I. Investitsiya siyosatini amalga oshirish mexanizmini takomillashtirish.....	221
Ashurova G.N. Charm-poyabzal sanoati korxonalarida sifatni boshqarish tizimini takomillashtirish yo‘llari.....	225
Axmadjanov I.I. Shaharlar va shahar aglomeratsiyalari mintaqalar va mamlakatlar ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishining drayveri.....	228
Эгамназарова Г.Ш. Рақамли тенгсизлик: давлатлар ва тармоқлар ўртасидаги технологик узилишларни камайтириш йўллари.....	232
Mamanazarov M.A. Iqtisodiy o‘lishni rag‘batlantirishda milliy iqtisodiyotni modernizatsiya qilishning xorij tajribasi.....	236
Химматов А.Х. Йўл корхоналарини хусусийлаштиришнинг афзалликлари ва оқибатлари.....	241
Kambaraliyeva I.S. Raqamli iqtisodiyot sharoitida mehnat bozorining transformatsiyasi va raqamli ko‘nikmalarning ahamiyati.....	244
Muxiddinov T.Sh. Jizzax viloyatida turizm infratuzilmasini rivojlantirish yo‘nalishlari.....	248
Sayxdodjayeva N.I. Ijtimoiy va ekologik audit: barqaror rivojlanishni ta’minlashda zamonaviy nazorat mexanizmi.....	253
Fayzullayev J.N. Milliy iqtisodiyotni innovatsion rivojlantirishning xorijiy tajribalari.....	257
Tursunova N.X. «Xayot sug‘urtasining iqtisodiy mohiyati va uning aholi moliyaviy xavfsizligini ta’minlashdagi roli».....	261
Abdishukurova G.M., Bozorboyev A.R. Sug‘urta kompaniyasi balansini “Risk tetraedri” modeli asosida baholash.....	266
Abdurasulova M.O. Zamonaviy iqtisodiyot nazariyasi asoschilari.....	270

Vaxidov A. Buxgalteriya hisobining tarkibiy tuzilishi - moliyaviy va boshqaruv hisobi.....	273
Turg‘unova T., Muftaydinov Q. Iqtisodiy zonalarda ekologik tadbirkorlikni investitsion va innovatsion qo‘llab-quvvatlashning xorijiy tajribalari.....	277
Kurbanov F.U. Raqamli iqtisodiyotning moliyaviy xizmatlar bozoriga ta’siri.....	283
Umarov T.S. Qurilish sanoati korxonalari iqtisodiy barqarorligini statistik baholashning nazariy-uslubiy asoslarini takomillashtirish.....	287
Rahimova N.A. Kichik biznes subyektlarida inson resurslarini boshqarish tizimidagi muammolari va ularni bartaraf etishda zamonaviy yondashuvlar.....	291
Yangiboyev U.A. Raqamli iqtisodiyot sharoitida iqtisodiy menejment tizimini takomillashtirishning nazariy-uslubiy asoslari va amaliy yo‘nalishlari.....	295
Махкамова Н.С. Роль зеленых облигации в финансировании проектов устойчивого развития.....	299
To‘xtarova F.Y. Analysis of tourism insurance practices and their economic efficiency.....	304
Anvarov Sh.D. O‘zbekiston qimmatli qog‘ozlar bozorida investitsion muhitni rivojlantirishning institutsional va infratuzilmaviy omillari.....	308
Xalmirzayev O.A. Ko‘p obyektli savdolarida Vickrey-Clark-Groves mexanizmining samaradorligi tahlili....	313
Zaidov I.I. Qishloq xo‘jaligi mahsulotlari bozorida raqobat munosabatlarini boshqarish mexanizmlari.....	318
Rahimova N.A. Inson kapitalini boshqarishning tashkilot raqobatbardoshligiga ta’siri.....	321
Gulimboyev S.I., Rejapov X.X. O‘zbekiston oliy ta’lim tizimida ta’lim kreditlarining iqtisodiy ahamiyati....	324
Bardiyev S.U. Mintaqada raqamli iqtisodiyotning iqtisodiy samaradorligini baholash: Xorazm viloyati misolida.....	328
Qulmatova S.S. Mahalla tizimida oziq-ovqat ta’minoti zanjirini IoT va sun’iy intellekt texnologiyalari asosida intellektual boshqarish mexanizmlarini takomillashtirish.....	332
Aminov S.S. Mintaqada qurilish sohasidagi innovatsion rivojlanishga ta’sir etuvchi omillar.....	336
Дадабоева М.М. Кичик бизнеснинг иқтисодий тармоқлари бўйича ривожланиш тенденциялари.....	340
Numonjonova N.A. Kichik biznesni rivojlantirishda investitsiyalardan foydalanish samaradorligini oshirish	344
Абдулазизов А.А. Гидроэнергетика саноати ва унда ресурс тежаш жараёнларининг хорижий тажрибалари.....	348
Muradov O.U. Sanoat korxonalarida iqtisodiy samaradorlikni oshirish bo‘yicha xorijiy tajribalar va ulardan foydalanish imkoniyatlari.....	352
Saidova M.J. Xorijiy mamlakatlarda kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni rivojlantirish tajribasi va uni O‘zbekistonda qo‘llash yo‘nalishlari.....	356
Umirova G.Sh. Qurilish materiallari ishlab chiqarish korxonalarida rentabellik ko‘rsatkichlari asosida iqtisodiy samaradorlikni baholash metodikasini takomillashtirish.....	360
Narmanov U.A., Nazarov J.B., Tursunaxmadov X.Sh. Moliyaviy risklarning iqtisodiy ahamiyati va uni boshqarishning zarurligi: risk tushunchasi va uning turlari.....	365
Nosirov S.N. Barqaror moliyalashtirish global bozorlari: zamonaviy tendensiyalar va rivojlanish muammolari.....	369
Farmanov J.Z., Sanetullaev A.E. Modeling of economic basis and forecast indicators of innovation transformation processes in agricultural entrepreneurship.....	373
Mirzataev S.M. Integration of digital and smart technologies in increasing the ecological resilience of the agricultural system.....	376
Kidirniyazov A.Sh. Development of artificial intelligence-based service monitoring systems for construction quality control.....	379
Абдуллаева Ш.Э. Халқаро индекслар асосида ижтимоий ҳимоя тизимини молиялаштириш.....	382
Mirjalolova M.M. Sun’iy intellekt texnologiyalarining O‘zbekistonda kichik biznes va xususiy tadbirkorlik samaradorligini oshirishdagi o‘rni.....	389
Baytanov O‘.M. Sanoat korxonalarida mahsulot sifatini boshqarishning tarmoq xususiyatlari.....	394
Умаров А.Т. Особенности развития социальной сферы в Узбекистане.....	400

**RAQAMLI TRANSFORMATSIYA SHAROITIDA SANOAT KORXONALARINING
INVESTITION-INNOVATION FAOLIYATINI TAKOMILLASHTIRISH YO‘LLARI**

**СПОСОБЫ ПОВЫШЕНИЯ ИНВЕСТИЦИОННОЙ И ИННОВАЦИОННОЙ
ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ПРОМЫШЛЕННЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ В КОНТЕКСТЕ
ЦИФРОВОЙ ТРАНСФОРМАЦИИ**

**WAYS TO IMPROVE THE INVESTMENT AND INNOVATION ACTIVITY OF
INDUSTRIAL ENTERPRISES IN THE CONTEXT OF DIGITAL TRANSFORMATION**

Azizova Habiba Arslonovna

Toshkent davlat texnika universiteti tayanch doktoranti,
Buxoro Innovatsiyalar universiteti o‘qituvchisi

Annotatsiya

Ushbu maqolada raqamli transformatsiya sharoitida sanoat korxonalarining investitsion-innovatsion faoliyatini takomillashtirish yo‘llari tadqiq etilgan. Industry 4.0 texnologiyalari – sun‘iy intellekt, narsalar interneti (IoT), katta ma’lumotlar tahlili, bulutli hisoblash va raqamli platformalar – sanoat korxonalarining innovatsion samaradorligini oshirishdagi roli ko‘rib chiqilgan. O‘zbekiston sanoat korxonalari uchun raqamli transformatsiyani amalga oshirishning uch bosqichli modeli (raqamlashtirish – raqamli optimallashtirish – raqamli transformatsiya) taklif qilingan va investitsion qarorlar qabul qilishni takomillashtirish bo‘yicha amaliy tavsiyalar ishlab chiqilgan.

Kalit so‘zlar: raqamli transformatsiya, sanoat korxonasi, Industry 4.0, sun‘iy intellekt, IoT, investitsion-innovatsion faoliyat, samaradorlik, raqamli platforma.

В данной статье исследованы пути совершенствования инвестиционно-инновационной деятельности промышленных предприятий в условиях цифровой трансформации. Рассмотрена роль технологий Индустрии 4.0 – искусственного интеллекта, интернета вещей (IoT), анализа больших данных, облачных вычислений и цифровых платформ – в повышении инновационной эффективности промышленных предприятий. Для промышленных предприятий Узбекистана предложена трёхэтапная модель цифровой трансформации (цифровизация – цифровая оптимизация – цифровая трансформация) и разработаны практические рекомендации по совершенствованию принятия инвестиционных решений.

Ключевые слова: цифровая трансформация, промышленное предприятие, Индустрия 4.0, искусственный интеллект, IoT, инвестиционно-инновационная деятельность, эффективность, цифровая платформа.

This article examines the ways to improve the investment-innovation activities of industrial enterprises in the context of digital transformation. The role of Industry 4.0 technologies — artificial intelligence, the Internet of Things (IoT), big data analytics, cloud computing and digital platforms — in enhancing the innovation efficiency of industrial enterprises is considered. A three-stage model of digital transformation (digitalization – digital optimization – digital transformation) is proposed for industrial enterprises of Uzbekistan, and practical recommendations for improving investment decision-making are developed.

Keywords: digital transformation, industrial enterprise, Industry 4.0, artificial intelligence, IoT, investment-innovation activity, efficiency, digital platform.

XXI asrning birinchi choragi global iqtisodiyot uchun raqamli transformatsiya davri sifatida tavsiflanmoqda. World Economic Forum (2024) ma’lumotlariga ko‘ra, dunyo bo‘ylab sanoat korxonalarining 67 foizi raqamli transformatsiyani strategik ustuvor yo‘nalish sifatida belgilagan,

biroq ulardan faqat 23 foizi raqamli loyihalardan kutilgan iqtisodiy samarani olishga muvaffaq bo‘lmoqda [1]. Bu nomutanosiblik raqamli transformatsiya sharoitida sanoat korxonalarining investitsion-innovatsion faoliyatini takomillashtirish bo‘yicha tizimli yondashuvning yo‘qligi bilan izohlanadi. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 5-oktyabrdagi PF-6079-sonli “Raqamli O‘zbekiston – 2030” strategiyasini tasdiqlash to‘g‘risida”gi Farmoni hamda 2022-yil 28-yanvardagi “Yangi O‘zbekistonning 2022–2026-yillarga mo‘ljallangan Taraqqiyot strategiyasi” raqamli iqtisodiyotni rivojlantirishni ustuvor vazifa sifatida belgilagan [2]. Shu sababli, sanoat korxonalarining investitsion-innovatsion faoliyatini raqamli transformatsiya sharoitida takomillashtirish yo‘llarini izlash dolzarb ilmiy-amaliy ahamiyatga ega.

Raqamli transformatsiya – sanoat korxonasining biznes-modelini, ishlab chiqarish jarayonlarini va boshqaruv tizimini raqamli texnologiyalar yordamida tubdan qayta qurish jarayonidir. M. Porter va J. Heppelmann (2019) raqamli transformatsiyani “aqli, ulanishli mahsulotlar muhitida raqobat qoidalarining o‘zgarishi” deb ta’riflagan bo‘lib, bu jarayon sanoat korxonalarining qiymat zanjirlarini tubdan o‘zgartiradi [3]. Schwab (2017) Industry 4.0 konsepsiyasini ishlab chiqib, raqamli transformatsiyaning to‘qqizta tayanch texnologiyasini ajratgan: sun‘iy intellekt, narsalar interneti (IoT), katta ma’lumotlar tahlili, bulutli hisoblash, kiberfizik tizimlar, qo‘shimcha ishlab chiqarish (3D bosma), avtonom robotlar, virtual va kengaytirilgan haqiqat hamda kiberxavfsizlik [4].

Raqamli transformatsiya sharoitida sanoat korxonalarining investitsion-innovatsion faoliyatini takomillashtirish quyidagi asosiy yo‘nalishlar bo‘yicha amalga oshirilishi maqsadga muvofiqdir.

Birinchi yo‘nalish – sun‘iy intellekt va katta ma’lumotlar tahliliga asoslangan investitsion qarorlar qabul qilish tizimini joriy etish. McKinsey (2023) tadqiqotiga ko‘ra, sun‘iy intellekt asoslangan investitsion tahlil tizimlari klassik moliyaviy modellarga nisbatan 35–45 foiz aniqroq prognoz beradi va investitsion qarorlarni qabul qilish vaqtini 2,5 baravar qisqartiradi [5]. Bu tizimlar bozor signallarini real vaqtda kuzatib, investitsion portfelni dinamik tarzda qayta tashkil etish imkonini beradi.

Ikkinchi yo‘nalish – narsalar interneti (IoT) texnologiyalari orqali ishlab chiqarish samaradorligini real vaqt rejimida monitoring qilish. Boston Consulting Group (2023) hisobotiga ko‘ra, IoT sensorlari joriy etilgan sanoat korxonalarida texnologik buzilishlar 50–60 foizga kamayadi, ta’mirlash xarajatlari 20–30 foizga qisqaradi va asbob-uskunalaridan foydalanish koeffitsienti 15–25 foizga oshadi [6]. Bu esa investitsion loyihalarining qaytim muddatini o‘rtacha 30–40 foizga qisqartiradi.

Uchinchi yo‘nalish – raqamli platformalar orqali ochiq innovatsiyalar ekotizimini shakllantirish. Chesbrough (2019) ochiq innovatsiyalar 2.0 konsepsiyasida raqamli platformalarning ahamiyatini ta’kidlagan bo‘lib, bunday platformalar orqali sanoat korxonalari startaplar, ilmiy markazlar va mustaqil mutaxassislar bilan hamkorlikda 3–4 baravar tezroq innovatsion mahsulotlar yaratishi mumkin [7]. GE (Predix), Siemens (MindSphere) va ABB (Ability) singari raqamli platformalar bu yondashuvning amaliy tasdig‘i hisoblanadi.

To‘rtinchi yo‘nalish – kiberfizik tizimlar va raqamli egizak (digital twin) texnologiyalarini joriy etish. Raqamli egizak texnologiyasi fizik aktivlarning virtual nusxasini yaratib, investitsion qarorlarni qabul qilishdan oldin turli ssenariylarni simulyatsiya qilish imkonini beradi. Deloitte (2023) hisobotiga ko‘ra, raqamli egizaklarni joriy etgan sanoat korxonalarida investitsion loyihalarining muvaffaqiyat darajasi 25–30 foizga oshadi [8].

O‘zbekiston sanoat korxonalari uchun raqamli transformatsiyani amalga oshirishning uch bosqichli modelini taklif etamiz. Birinchi bosqich – raqamlashtirish (digitization, 1–2 yil) – mavjud biznes-jarayonlarni qog‘oz hujjatdan elektron formatga o‘tkazish, ERP va MES tizimlarini joriy etish, asosiy ma’lumotlar bazalarini integratsiyalash. Ikkinchi bosqich – raqamli optimallashtirish (digitalization, 2–4 yil) – biznes-jarayonlarni raqamli texnologiyalar yordamida qayta loyihalash, IoT sensorlarini joriy etish, real vaqtda monitoring tizimini yo‘lga qo‘yish, ma’lumotlarga asoslangan boshqaruv madaniyatini shakllantirish. Uchinchi bosqich – raqamli transformatsiya (digital transformation, 4–7 yil) – biznes-modelni tubdan qayta qurish, raqamli mahsulotlar va xizmatlar yaratish, raqamli ekotizimga qo‘shilish, sun‘iy intellekt asosida avtonom boshqaruv tizimini joriy etish.

Raqamli transformatsiyaning sanoat korxonalari investitsion-innovatsion faoliyati samaradorligiga ta’siri

Texnologiya	Asosiy samara yo‘nalishi	Iqtisodiy samara (%)
Sun’iy intellekt (AI/ML)	Investitsion qarorlar aniqligi	+35–45% prognoz aniqligi
IoT va sensor tizimlar	Ishlab chiqarish monitoringi	–50–60% buzilishlar
Raqamli platformalar	Ochiq innovatsiyalar tezligi	+3–4 barobar tezroq
Raqamli egizak (Digital Twin)	Loyiha muvaffaqiyat darajasi	+25–30% samaradorlik
Bulutli hisoblash	IT-infratuzilma xarajatlari	–30–40% xarajatlar

Manba: muallif tomonidan adabiyotlar tahlili asosida tuzilgan.

Bu modelni amaliyotga samarali joriy etish investitsion-innovatsion faoliyatning o‘zaro bog‘liq bo‘lgan bir nechta strategik yo‘nalishlarini kompleks rivojlantirishni talab qiladi. Xususan, raqamli transformatsiya jarayonida uchta asosiy kalit element – raqamli kompetensiyalar, raqamli infratuzilma hamda raqamli ekotizimni shakllantirish muhim ahamiyat kasb etadi. Ushbu elementlar korxona yoki tashkilotning innovatsion salohiyatini oshirish, raqamli iqtisodiyot talablariga moslashish va uzoq muddatli raqobatbardoshlikni ta’minlashda asosiy omil hisoblanadi.

Birinchi navbatda, raqamli kompetensiyalarni rivojlantirish masalasi ustuvor yo‘nalish sifatida qaraladi. Zamonaviy iqtisodiyot sharoitida inson kapitali innovatsion taraqqiyotning asosiy drayveri bo‘lib, xodimlarning raqamli bilim va ko‘nikmalari texnologik transformatsiyaning muvaffaqiyatini belgilaydi. Shu sababli xodimlarni qayta tayyorlash, malakasini oshirish, IT va sun’iy intellekt bo‘yicha mutaxassislarni jalb etish, shuningdek, data-analitika, kiberxavfsizlik va raqamli boshqaruv sohalarida kompetensiyalarni shakllantirishga investitsiya kiritish zarur. Bu yo‘nalishga jami investitsion byudjetning 20–25 foizini yo‘naltirish tavsiya etiladi. Bunday investitsiyalar natijasida tashkilotda innovatsion fikrlash muhitining shakllanishi, xodimlarning moslashuvchanligi va mehnat unumdorligining oshishi kuzatiladi. Shu bilan birga, raqamli kompetensiyalar korxonaning yangi texnologiyalarni tez o‘zlashtirish va amaliyotga integratsiya qilish imkoniyatlarini kengaytiradi.

Ikkinchi muhim yo‘nalish – raqamli infratuzilmani rivojlantirishdir. Raqamli iqtisodiyotning samarali faoliyati zamonaviy texnologik platformalarsiz tasavvur etib bo‘lmaydi. Shu sababli bulutli texnologiyalar (cloud computing), IoT (Internet of Things) shlyuzlari, katta hajmdagi ma’lumotlarni qayta ishlash markazlari (data centers), sun’iy intellekt asosidagi boshqaruv tizimlari va kiberxavfsizlik infratuzilmasiga katta hajmdagi investitsiyalar talab etiladi. Ushbu yo‘nalishga umumiy investitsion byudjetning 35–40 foizini ajratish maqsadga muvofiqdir. Chunki infratuzilma nafaqat texnologik jarayonlarning uzluksiz ishlashini ta’minlaydi, balki ma’lumotlar xavfsizligi, tezkor kommunikatsiya va ishlab chiqarish samaradorligini ham oshiradi. Masalan, bulutli platformalardan foydalanish korxonalarga xarajatlarni optimallashtirish va masofaviy boshqaruv imkoniyatlarini kengaytirishga xizmat qilsa, IoT texnologiyalari real vaqt rejimida monitoring olib borish va resurslardan samarali foydalanishni ta’minlaydi. Kiberxavfsizlik tizimlari esa raqamli transformatsiya jarayonida yuzaga keladigan axborot xavflarini kamaytirishda muhim vosita hisoblanadi.

Raqamli transformatsiya sanoat korxonalarining investitsion-innovatsion faoliyati samaradorligini sezilarli darajada oshirish imkoniyatlarini taqdim etadi. Tadqiqot natijalari ko‘rsatadiki, sun’iy intellekt, IoT, raqamli platformalar va raqamli egizak texnologiyalarini majmuasi tarzda joriy etish sanoat korxonalarining innovatsion samaradorligini 30–50 foizga oshirishi mumkin. Taklif etilgan uch bosqichli model (raqamlashtirish – raqamli optimallashtirish – raqamli transformatsiya) O‘zbekiston sanoat korxonalarining raqamli yetukligini bosqichma-bosqich oshirish

uchun amaliy yo‘l xaritasi vazifasini bajarishi mumkin. Investitsion byudjetning raqamli kompetensiyalar (20–25%), raqamli infratuzilma (35–40%) va raqamli ekotizim (15–20%) yo‘nalishlari bo‘yicha muvozanatli taqsimlanishi raqamli transformatsiya muvaffaqiyatining muhim sharti hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati:

1. World Economic Forum. Digital Transformation Initiative: Industrial Manufacturing. – Geneva: WEF, 2024. – P. 1-45.
2. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 5-oktyabrdagi PF-6079-sonli “Raqamli O‘zbekiston – 2030” strategiyasini tasdiqlash to‘g‘risida”gi Farmoni.
3. Porter M., Heppelmann J. How Smart, Connected Products Are Transforming Competition // Harvard Business Review. – 2019. – Vol. 92, No. 11. – P. 64-88.
4. Schwab K. The Fourth Industrial Revolution. – New York: Crown Business, 2017. – P. 78-123.
5. McKinsey & Company. The State of AI in 2023: Generative AI’s Breakout Year. – New York: McKinsey, 2023. – P. 23-67.
6. Boston Consulting Group. The Industrial IoT Imperative. – Boston: BCG, 2023. – P. 12-45.
7. Chesbrough H. Open Innovation Results: Going Beyond the Hype. – Oxford: Oxford University Press, 2019. – P. 89-134.
8. Deloitte. Digital Twin: The Next Frontier in Industrial Innovation. – New York: Deloitte Insights, 2023. – P. 8-34.
9. Tojiyev M.M. Raqamli iqtisodiyot sharoitida sanoat korxonalarining innovatsion faoliyati. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2022. – B. 145-178.
10. OECD. Going Digital: Shaping Policies, Improving Lives. – Paris: OECD Publishing, 2023. – P. 67-112.

УДК: 339.7

МЕЖДУНАРОДНЫЙ РЫНОК АКЦИЙ: СОДЕРЖАНИЕ, ВИДЫ И ОСОБЕННОСТИ

ХАЛҚАРО АКЦИЯЛАР БОЗОРИ: МАЗМУНИ, ТУРЛАРИ ВА ХУСУСИЯТЛАРИ

INTERNATIONAL STOCK MARKET: CONTENT, TYPES AND FEATURES

Юсупов Асомиддин Соатович

DSc, профессор Ташкентский государственный экономический университет

Джангабаева Г.П.

Ташкентский государственный экономический университет

Аннотация

В статье рассмотрены особенности функционирования и тенденции развития международного рынка акций, влияние глобализации, цифровых технологий и ESG-критериев на мировой фондовый рынок.

Ключевые слова: глобализация финансовых рынков, фондовый индекс, ESG-инвестирование, цифровые финансовые технологии.

Мақолада халқаро аксиялар бозорининг фаолият юритиш хусусиятлари ва ривожланиш тенденциялари, глобаллашув, рақамли технологиялар ҳамда ЭСГ-мезонларининг жаҳон фонд бозорига таъсири кўриб чиқилган.

Калит сўзлар: сўзлар: молиявий бозорлар глобаллашуви, фонд индекси, ЭСГ-инвестициялар, рақамли молиявий технологиялар